

Ernst Gabriel von Waldstein och den kallas därför Waldstein-sonaten. Beethoven påbörjade den 1803 samtidigt som han skisserade sin tredje symfoni, Eroican. Precis som Eroican vidgar symfonins ramar öppnar Waldsteinsonaten för nya uttryck i piano-komponerandet. Beethoven hade nyligen fått ett nytt piano av märket Erard med en utvidgad klaviatur och han utnyttjade denna nya möjlighet till ökat omfång i både diskant och bas. Den första satsen utmärks av starka kontraster: dynamiska svängningar, sammanställning av höga och låga register och temamotsättning mellan första temats undertryckta men obevekliga rytm och lugnet i det koralartade andra temat. Som andra sats hade Beethoven ursprungligen komponerat ett långt andante men bytte ut den mot en kort introduktion på 28 takter som inledning till rondofinalen. Senare lät han publicera den borttagna satsen separat som *Andante favori*. Finalen är extremt virtuos, speciellt i den mycket snabba prestissimocodan Här excellerar Beethoven i tekniska svårigheter som långa drillar, oktavgliissandon och tvära dynamiska kast. Inget för en amatör!

Mellan de två giganterna Waldsteinsonaten och Appassionatan placerar sig den högst okonventionella *sonat i F-dur opus 54*, en sonat med endast två satser. Den första satsens överskrift är In tempo d'un menuetto och den startar också som en ordinär menuett men utvecklar sig till en rondolikhande sats där det alltmer utsmäckade danstemat omväxlar med ett kraftfullt och markerat oktavpassageparti. Den andra och avslutande satsen har likheter med finalen i "Sorgmarschsonaten" i Ass-dur. Men där Ass-dursonatens perpetuummobilerörelse känns mekanisk finns i F-dursonatens final både känsla och humor.

Per Nyrén

Välkomna till den femte av åtta konserter med Beethovens samtliga piano-sonater. Nästa Beethovenkonsert blir redan om en vecka, 16 september.

Sedan ser vi fram emot att få lyssna på klarinettmusik i en konsert med det spännande namnet "Beautiful Insanities" 14 oktober.

Den första TONIC-konserten kommer 29 september med elever från Lunnevals folkhögskola.

Se vidare på www.linkopingkammarmusik.se.

Beethoven och Tengstrand *del 5*

Spöksonaten – och en hyllning till greve Waldstein

Konsert i Wallenbergsalen
Östergötlands museum
9 september 2012 kl. 16.30

Konserten ges med stöd av Kultur- och fritidsnämnden i Linköping,
Statens kulturråd, Sensus studieförbund och Scandic i Linköping.

Program

Sonat op. 31 nr 2, d-moll ”Spöksonaten”

Largo – Allegro
Adagio
Allegretto

Sonat op. 31 nr 3, Ess-dur

Allegro
Scherzo. Allegretto vivace
Menuetto. Moderato e grazioso
Presto con fuoco

Sonat op. 53, C-dur ”Waldstein”

Allegro con brio
Introduzione: Adagio molto – attacca
Rondo. Allegretto moderato – Prestissimo

Sonat op. 54, F-dur

In tempo d'un menuetto
Allegretto

De tre sonaterna i opus 31 komponerades under 1802, då Beethoven led av depression orsakad av hans tilltagande dövhet. Men den personliga krisen märks inte i hans kompositioner från denna tid. De vittnar inte om kreativ nedgång utan snarare om ytterligare utveckling mot en helt personlig stil.

Han lär också ha yttrat vid denna tid att han ville slå in på en helt ny väg och *d-mollsonaten opus 31 nr 2* är definitivt ett uttryck för denna nya inriktning. Anton Schindler, Beethovens allt i allo under många år, berättar att Beethoven på tal om ”innehållet” i denna sonat sa: ”Läs Stormen av Shakespeare”. I de flesta länder kallas också sonaten Stormsonaten medan vi i Sverige säger Spöksonaten. I något land heter den Recitativsonaten. Drivkraften i den första satsen är motsättningen mellan två klangvärldar: recitativens drömlika, överkliga subjektiva värld mot en obarmhärtig och obehaglig yttre värld. Huvudtanken i bägge ”världarna” är som i flera tidigare sonater en uppåtgående treklangsrörelse, en s.k. Mannheim-raket. Den långsamma adagiosatsen präglas av ett högtidligt lugn, en stark kontrast mot de båda rastlösa yttersatserna. Beethoven lockar fram orkestrala effekter ur pianot: en ensam blåsare mot låga stråkar, svaga pukvirvlar, högtidliga bleckblåsare i korallliknande passager. Det avslutande allegrettot är en av Beethovens originellaste skapelser. Den är hållen i sonatform men den starkaste motorn är den monotona sextondelsrörelse som går rätt igenom satsen.

Sonat i Ess-dur opus 31 nr 3 är frysatsig. Demonin och ångesten i d-mollsonaten är som bortblåst. I stället bjuder musiken in med en varm lyrisk ton med humoristisk botten. Märkligt nog är ingen av satserna riktigt långsam. Andra satsen, ett scherzo, har stark motorisk drive med karaktäristiska beethovenska bakbetoningar och spännande pauser. Där finns också plötsliga vändningar från pianissimo till fortissimo som får åhöraren att hoppa till, vilket säkert också var meningen. Menuetten, den tredje satsen, bärs av en charmfull melodik. Camille Saint-Saëns älskade Ess-dursonaten och komponerade variationer över denna menuett. Satsen slutar med en coda där musiken försvinner ut i tystnaden. På så sätt blir effekten stor när finalen sätter igång med sitt presto con fuoco – mycket snabbt och med eld. Över stock och sten galopperar musiken furiöst fram utan några vilopauser.

Sonat i C-dur opus 53 dedicerade Beethoven till greve Ferdinand